

نگاه روز

ضرورت پویایی قانون برای مقابله با قانون گریزی

سعید خراطا، استاد فلسفه اجتماعی

اصولاً قانون شرایطی دارد و باید با هنجارها و گروه‌های مختلفی که مشمول قانون می‌شوند، سازگار باشد. قانونی که با رفتار هنجارها سازگار نباشد، در عمل کارایی ندارد. هنجارها و فرهنگ‌های مختلف و اقوام مختلف سازگاری نداشته باشند، قابلیت اجرا ندارند. و حکومت پیدا نمی‌کند و قوانینی نیستند که قابل انعام باشند. بکسی از دلایل اصلی قانون‌گریزی این است که ما در کشور تنوع قومی و فرهنگی داریم و قانون به شکل کنونی‌اش که مشمول کل مردم می‌شود، نمی‌تواند موفق باشد. زیرا در جامعه ما گروه‌ها و اقوام مختلفی هستند و چنین قانونی نمی‌تواند به طور کامل با همه این گروه‌ها همسوی باشد و آنها را اجرا کند. این مسأله باعث عدم انطباق با شرایط فرهنگی می‌شود و تجلی آن این است که در مسأله‌هایی از قانون افراد نمی‌توانند تبعیت کنند و این سرچینی از قانون معنا می‌دهد. در بعضی جاها فشار می‌آورند برای این که قانون اجرا شود و مردم از انجام آن سزای می‌زنند چون با سازگار زندگی و هنجارها و فرهنگشان انطباق ندارد. پرسیده می‌شود: آهنگاری که برای این مشکل وجود دارد، چیست؟ پاسخ این است که باید تصویب قوانین را واگذار کنیم به دست مردم و آنها قوانین خاص منطقه‌ای داشته باشند. شاید به این شکل خیلی از این مشکلات حل شود. در شرایط کنونی عدم انطباق برخی قوانین با هنجارها و بزرگترین وجود دارد که گروه‌های کثیری به بندهای از قانون استنادی نداشته‌اند و بر اساس آن عمل نکنند. مثال مشخص آن ماهواره است که قانون آن را منع می‌کند اما مردم می‌خواهند داشته باشند. آیا قانون حق دارد چیزی که اکثریت مردم می‌خواهند را معیار یا خود بخود بگذارد؟ قانون باید پویا باشد و به آرای عمومی و مردمی و هنجارها و ارزش‌ها توجه کند. در غیر این صورت باعث می‌شود قانون گریزی نمود پیدا کند.

در بعضی شرایط قانون سخت‌سخت وارد می‌شود و برای اجرای آن تمام کمال آن‌ها را می‌خواهد. چون نیروهای نظامی و فوجیه‌ها وارد می‌شود و در بعضی مسأله‌ها مردم مقاومت می‌کنند و خسارت می‌دهند و این باعث می‌شود فاصله حکومت و ملت بیشتر شود و یک مسأله، خاستگاهی برای تحلیلی اعتراضات اجتماعی شود. همچنین باید این نکته توجه داشت که در ارتباط با سیستم‌های اجتماعی هر گزیری به سبب تبدیل می‌شود. هرگز معزها به سبب معزها تبدیل می‌شود و این‌ها که ظاهراً می‌کنند به نیروهای سبب تبدیل می‌شوند. کسانی که از مدرسه فرار می‌کنند در واقع با آن می‌سنجند پس مهم این است که معایب گریزی افراد از قانون شویم. مثلاً در برخی شهرها مأمورین جزو فرهنگ است اما در کمال تعجب می‌بینیم همان قانونی که در تهران برای این مسأله وجود دارد، در آن منطقه هم هست. قانونی که امکان تبعیت از آن وجود ندارد. برای مثال تاکنون بارها با عملیات نظامی هوایی ماهواره‌ها را پشتیبان خنجرها داشته‌اند و تا این حد نیروهای فوجیه برای پویایی آن قانون فعال هستند اما همان‌طور که می‌دانیم قانون معایب این پدیده نشده و حتی استفاده از ماهواره افزایش پیدا کرده و جزو کالاهای ضروری خانواده شده است.

ایجاد است که باید در برابر پویایی قانون بحث کرد تا به خاطر حکمرانی قوانین غیرپویا شاهد قانون گریزی و سوس قانون‌ستیزی نباشیم.

طرح نو

شهرود

کی با محمد جواد خرابیان
آهنگساز
جامعه ما درگیر قضایای
روحی است

کپروز
سورطان؛ مشکلات
اقتصادی و رسیدن
به فقر مطلق

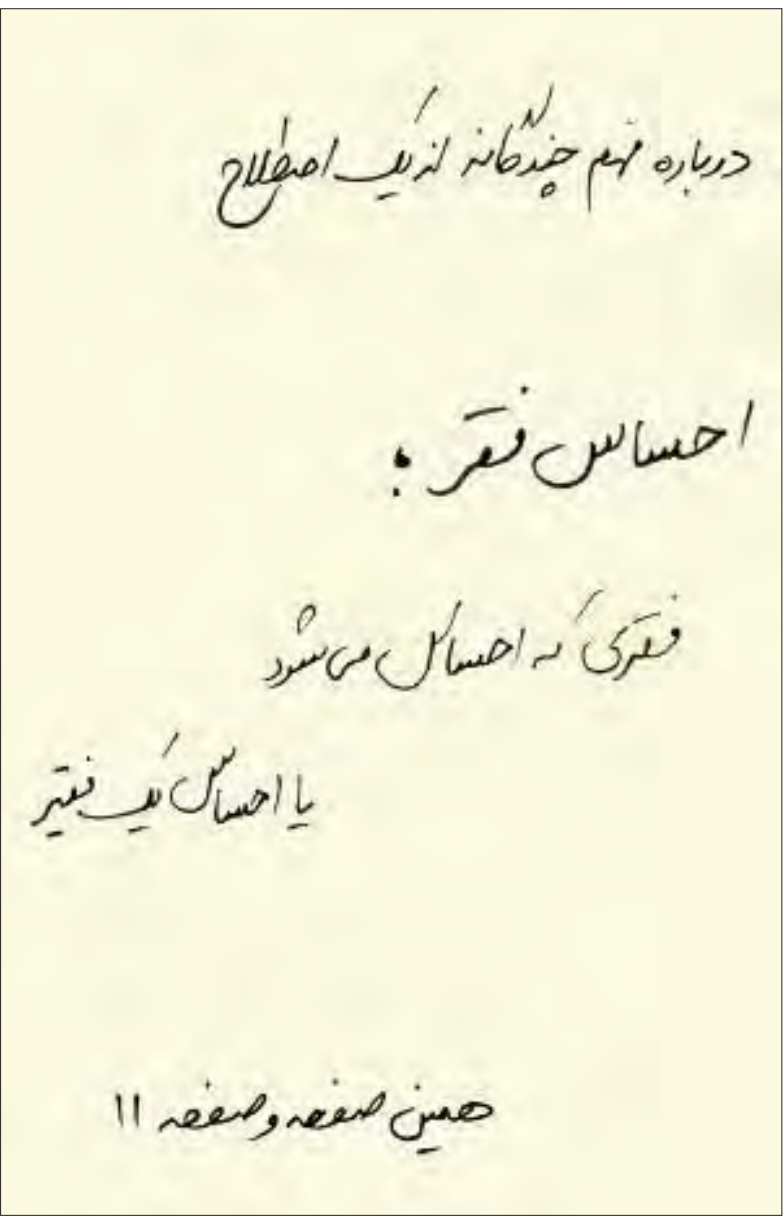
جهان بهتر

تاریخ بدون یأس

مهدی غنی، پژوهشگر

جهان منهای جنگ و تبعیض، جهان بهتر بشر است. جهانی که در آن همه به یک اندازه از همه چیز برخوردار باشند و برابری به معنای واقعی خود حاکم باشد. رسیدن به جهان بهتر زمانی است که تمام جوامع با هر ویژگی‌ای، دنبال آن هستند. جهان بهتر بشر، جهانی است که در آن از ظلم، تبعیض و فقر خیری نباشد. جهانی که در آن بشر نوع دوست باشد و حسن آسندوستی در تک‌تک اعضای جامعه بشری دیده شود. در حقیقت همه انسان‌ها در تمامی جوامع در پی چنین جهانی هستند و به‌طور نسبی نیز هر کدام با توجه به توانایی‌ها و آموخت‌هایشان برای مرفه‌تر شدن و سوسی چنین جهانی تلاش می‌کنند. البته هنوز با تمام تلاش‌ها که در این زمینه صورت می‌گیرد، شاهد جنگ خودخواهی و هشمیم اما نباید این حقیقت را نادیده گرفت که در رسیدن به جهانی غنی‌تر از خشونت و زشتی، ارمان بشر است و جزو چشماندازهایی است که همیشه انسان در تمام دوران‌ها در پی رسیدن به آن بوده و هستند. واقعیت این است آنچه داریم با آنچه در هر مرحله با دوران به آن می‌رسیم، متفاوت است چون آدمی ارمان‌های خود را بی‌عیب و نقص و بی‌هیچ کمی و کاستی‌ای متصور است. بشر در کنار ارمان‌ها ایده‌آل‌هایی که برای خود می‌سازد و غرایز و خصوصیات ماند خودخواهی، قدرت‌طلبی و هم در این بنا بر این برای ارضای این غرایز هر کاری می‌کند و متأسفانه گاهی حاضر در مسیر رسیدن به غرایزش تمام حقوق بحق هموعان خود را با پامال کند. با همه اینها انسان نباید از رسیدن به ارمان‌ها و ایده‌آل‌هایش ناامید شود و باید تمام همت خود را بگذارد تا در این راه همیشه و به‌جا حرکت کند و عقیدت نداشته باشد چون برای رسیدن به اهداف و ارمان‌ها در یک مجموعه زمانی کوتاه میسر نیست. نمی‌توان این واقعیت را کتمان کرد که اگر چه در تمام جوامع ظلم و ستم هست اما خوشبختانه آدمی همیشه برای برابری، آزادی و تلاش می‌کند و اگر افرادی در پی منافع شخصی خود هستند، هنوز هستند کسانی که برای رفاه و سعادت بشریت گام برمی‌دارند؛ این‌ها تکیه و تلاش در تمام جوامع وجود دارد. با نگاه‌های گذرا به تاریخ کمالات این مسأله مشهود است که بشر هیچ‌وقت از رسیدن به جهان بهتر مأیوس نشده و اگر چه همیشه چالش‌هایی در این مسیر داشته اما به راهش ادامه داده پس می‌توان امیدوار بود که روزی به این‌ها رسیدن از راه خود برسد. آدمی باید با چشم‌داشتن به خوشبختی‌های بعقب، خواست‌هایی که منافع همه را دربرگیرد بنیاید و واقعیت‌ها را فراموش کند. این واقعیت که با تمام چالش‌ها می‌توان جهان دلخواه و ایده‌آل بشر را ساخت. رسیدن به این جهان در واقع کمال آدمی است و برای کمال نمی‌توان اندازه و معیاری متصور بود. در نتیجه می‌توانیم بگوییم که اگر بشری طی این مقدار از زمان تلاش کند به جهان بهترش می‌رسد بلکه آدمی باید در این راه همیشه پویا و تلاشگر باشد و با رسیدن به هر کدام از این‌ها، اهداف جدیدتری را ترسیم کند. البته باید بشر این نکته را مدنظر قرار دهد که جهت و روش درستی را برای رسیدن به اهدافش انتخاب کند. در کشور خودمان از دوران مشروطه تا به حال، به برخی از ایده‌آل‌های خود رسیده‌ایم؛ شاید در برخی از زمینه‌ها ناموفق بوده‌ایم اما در زمینه‌های زیادی موفقیت داشته‌ایم و این داشته‌ها را می‌توانیم به‌عنوان موفقیت‌های خود به‌شمار آوریم. در حالی که در این‌ها موفق بوده‌ایم اما ادامه‌ناپذیر می‌شود و مواردی را که موفق نبوده‌ایم، ریشه‌یابی کنیم تا بتوانیم با اصلاح‌های خود به موفقیت برسیم.

کهنه بشناسند آنها چنان بر نامه‌ای برای زودن طبقه متوسط مدنی و زایمان محرومیت در جامعه ایران ریخته‌اند که مدت زمانی هشت ساله مسوح محرومیت بخش‌های وسیعی از جامعه ما را در نورید. جالب آن که رئیس آن دولت، اقتصاد را علم نمی‌دانستند! «کینتر اقتصادان در باب توسعه گفته است قریب نشتی شما تا ترویج توسعه دارید، توسعه ایجاد کنید بلکه باید با ترویجی که ندارید، این کار را انجام دهید... حال اگر نگاهی کسی به عقب بیندازد متوجه خواهد شد که مردان در مسیر ما در دولت‌های نهم و دهم، با ثروت افسانه‌ای که از چاه‌های نفت خویسده بود نه تنها توسعه نیافتند، بلکه همان اندک توسعه پیشینی را دادند دست خوشه‌چین‌های جوان سرمست‌شان که اسمشان را گذاشته بودند کارآفرین! نگاه هر چه سخن از کارآفرینی می‌رفت، بنگاه‌های اقتصادی و کارگاه‌های تولیدی کوچک و بزرگ ملامت‌ناپذیر را بیشتر می‌چسبیدند و طبقه متوسط شهری بیشتر در خود فرو گزیده می‌شد.

ادامه در صفحه ۱۱

بی‌تردید در زمره منتقدان آن نوشته و گفتار است چه آن‌که فقر، بی‌یک کلام بیش یا کم، فقر است یا همه مسائلمان، طرح‌های دست‌اندر کاران، اقتصاددانان، دولتمردان و گسترش‌دهندگان و ده‌ها و ده‌ها صد‌ها دست‌اندر کار دیگرش! خیال کنید که فقط ابیانه تروت و سرمایه است که طرح، برنامه، ایده و نقشه می‌خواهد نشان داده که به طراحی‌های پیچیده‌تری نیاز دارد؛ این حرف من نیست بلکه «توماس پیکینی» اقتصاددان جامعه‌گرایی برجسته معاصر در کتاب سرمایه که سال گذشته منتشر شد و مثل یک بمب در سراسر دنیا صدا کرد، این ادعا را با اسناد، ارقام و آمار به خوبی اثبات کرد.

او ثابت کرد که همه تلاش‌هایی که در کشورهای موسوم به توسعه‌یافته و کشورهای که در این سوی دنیا به تقلید از مدل‌های صندوق بین‌المللی و بانک جهانی در مسیر رفاه اقتصادی و فقرزدایی صورت پذیرفته، راه به‌جا چیزی گسترش محرومیت و ابیانه است فقر نبرده‌اند! بگذارید راه دور نرویم؛ در همین کشور خودمان

مسعود رفیعی طالقانی
دبیر گروه طرح نو
Mass.Rafii@gmail.com

وقتی مسأله‌ای با عنوان «احساس فقر» مطرح شود، پیش و بیش از هر چیز می‌توان گفت سبب توطنه می‌آید، توطنه نادیده انگاشتن و از موضوعیت انداختن خود فقر. مفسران این اینکه سرچ‌های مثل احساس فقر و روبرو و دربرآورد یک انبیا نوشته تجویس مخاطمان بدیهیم، بدون تردید موجب حسد و سببسی از بی‌خیالی هم هست، یا همان که در اقوال عمومی به آن می‌گویند بی‌عاری؛ پس بد نیست در آغاز این نوشتار قبل از هر چیز تکلیف خودمان را با خود و نیز مخاطبان روشن کنیم. آن هم از این منظر که چه توطنه‌ای در سسر داریم، چقدر بی‌خیالی یا چقدر خوشی زده است در دل‌مان! آن وقت اگر چیزی دیگری برای گفتن ماند، آن را بگوییم.

این قسم چنانچه خود، نوشته یا گفتاری در باب احساس فقر تا این پرسش که چرا بخش‌های بزرگی از جامعه ایرانی احساس فقر می‌کنند در جایی بخواند یا بشنود،

دبیر گروه طرح نو

ادامه در صفحه ۱۱